

Bij de inwijding, gedurende de morgendienst, werd het orgel door den Heer Kwast stichtelijk bespeeld, door hem des middags een goed Orgel-Concert gegeven en daarbij tevens het vocale gedeelte van het programma door het Zanggezelschap dezer stad, (12 Sopranen, 6 Altan, 8 Tenoren en 9 Bassen sterk), braaf uitgevoerd.

De zamenstelling van het Programma was: 1. Inleiding Koor. 2. Thema met Variatiën, van A. Hesse. 3. Fuga van Rinck. 4. Thema's van Beethoven, gearrangeerd voor Orgel. 5. Koor uit de *Scheppling*, van Haydn. 2e Deel. 6. Introductie en Fuga, van J.S. Bach. 7. Fluit-Concert, van Rinck. 8. Solo en Koor, van Felix Mendelssohn Bartholdy. 9. Finale: a. Preludium van J.S. Bach, b. Vrije Slot Fantaisie. Wij eindigen met herhaald lofbetoon aan de Orgelmakers Bätz en Comp. voor hun deugdzaam geleverd werk, aan den Hr. Kwast voor zijn zeer verdienstelijk orgelspel en aan het Zanggezelschap voor de goede voordragt der Zangstukken, welke zoo veel genoegten gegeven hebben, en met den wensch, dat deze nuttige vereeniging met onvermoeiden ijver steeds mag blijven voortgaan".

Wij kunnen ons niet aan de indruk onttrekken, dat de organist Kwast een geweldige stimulans voor het muziekleven in Woerden geweest is. Het is dan ook spijtig, dat hij reeds in augustus 1847 besluit Woerden te verlaten. In hoeverre het door hem gestimuleerde werk voortgang vindt zal nog nader moeten worden uitgezocht.

#### Geraadpleegde bronnen:

Caecilia, algemeen muzikaal tijdschrift van Nederland 3 (1846) p.222.

Utrechtsche Provinciale- en Stads Courant van 14 maart 1845.

Notulen kerkvoogdij Ned. Herv. Gem. Woerden 1845.

Archief Gemeente Woerden, ingekomen stukken inv. 227.

Archief Evang. Luth. Gem. Woerden.

Beijer, D. Woerden blz. 164, 170, 178 en 188.

---

## Aardewerkscherven uit een omstreden gebied

door Dr. C.J. van Doorn

Scherven die misschien niet zo goed passen in bepaalde visies. Zo zou men de scherven kunnen noemen, die ik op een koude zaterdagmiddag in de herfst verzamelde met de heer Arnts, destijds uitvoerder van de Nederlandse Heide Maatschappij bij de ruilverkaveling Zegveld. Beter nog kan ik zeggen: de scherven die de heer Arnts voor mij verzamelde, want hij had een zekere archeologische feeling die ik miste.

Ik wist dat er werkzaamheden uitgevoerd werden bij de Oude Mye en wel bij het onregelmatige perceel, dat nog steeds het „Kerkhof” heette en waar vlak bij de Oude Mye een soort vijvertje van ca. 6 à 8 m middellijn lag. Ik trof het nogal, want de heer Arnts liep wat rond te kijken op het werk dat in uitvoering was en hij ging onmiddellijk mee, toen hij hoorde waar ik voor kwam. Men was aan het slootgraven geweest vlak bij en langs het kronkelende slootje, restwater van de Mye en eeuwenlang de grens van Zegveldebroek en Achttienhoven en tevens van Utrecht en (Zuid-)Holland.

Soms was de Oude Mye wat verbreed, maar de nieuwe geprojecteerde weg (de tegenwoordige Oude Meijeweg), die de vele kleine bochten van de Oude Mye moest bekorten, lag geheel in Zegveldebroek; het vijvertje aan de Achttienhovense kant was gedempt, want ook daar werden graafwerkzaamheden verricht. De schuine berm van de nieuw gegraven sloot langs de weg was aan de kant van Zegveldebroek scherp afgesneden. We liepen aan de andere kant van de smalle sloot in westelijke richting zo ver deze was gegraven en de weg in aanleg aanwezig was.

Zo nu en dan sprong de heer Arnts naar de overkant en pikte wat zichtbare scherven uit de verse oeverberm. De vondsten komen niet uit alle kopenden van de percelen van Zegveldebroek, maar er lagen telkens één of twee stukken land tussen, waar we niets zagen.

Bij thuiskomst heb ik op de stafkaart 1 : 25.000 de percelen naar beste weten aangekruist. Het waren er een vijftal en de eerste vondsten kwamen uit het brede perceel, dat vanaf het kerkhof het derde perceel in Zegveldbroek was. De scherven komen dus juist uit het middengedeelte vlak langs en bij het riviertje en aan de zijde van Zegveldbroek over een afstand van ongeveer een kilometer. Het rechte trekken gebeurde nl. niet aan de kant van Achttienhoven.

Vrij kort na de Tweede Wereldoorlog was ik al eens eerder in deze omgeving geweest met dr. T. Vink, die toen hoogst opgetogen was hier nog een vrijwel ongerept rivierlandschap compleet met kleine oeverwallen, verlande rivierbochten e.d. aan te treffen zonder dat menselijk ingrijpen nog veel veranderd had. Een of twee jaar later was het al mis als gevolg van „kavelen” (d.w.z. afgraven en daarna de zode terugzetten) en nog eens tien of twaalf jaar later hebben de ontsluitingswerkzaamheden van de ruilverkaveling de toestand grondig veranderd.

De scherven zijn later door de heer H. Sarfatij, provinciaal archeoloog van Zuid-Holland, gedetermineerd en in verschillende groepjes ingedeeld. Merkwaardig is, dat er ook enkele Romeinse scherven in de doos van Pandora bleken te zitten.

Overigens wel vreemd voor een zo afgelegen gebied. Alle smalle wegen en lanen liepen hier dood in de weilanden of bij een „achterafse” boerderij, zoals Vink ze noemt. Waarschijnlijk gaat het om scherven van Romeins aardewerk dat van elders werd meegebracht omdat het nog bruikbaar was.

Ten noorden van het dorp in de polder Zegveld is een eind wetering gegraven ongeveer vanaf de stuw bij het elektrisch gemaal in oostelijke richting over een afstand van ruim een kilometer; sommige delen kwamen langs resten Oude Mye en ook hier zijn dergelijke scherven aangetroffen. Deze heb ik niet in mijn bezit en ik heb ze ook niet gezien. De heer F. van Mazijk, gepensioneerd secretaris van de gemeente en van de voormalige waterschappen in Zegveld en tevens secretaris van de plaatselijke commissie ruilverkaveling Zegveld deed mij mededeling over deze scherven. Hij had er de heer Arnts uitdrukkelijk naar gevraagd en deze vertelde hem op zijn vragen, dat er dezelfde scherven voorkwamen als in Zegveldbroek en ook, dat er net als daar tussen de kopeinden met vindplaatsen kopeinden lagen zonder scherven. Bovendien deelde de heer Arnts hem mede, dat bij de graafwerkzaamheden, die ook in Achttienhoven bij de Oude Mye plaatsvonden, met een dragline een soort gipsen beeld was vergruizeld. Minstens zo interessant was verder zijn mededeling over wat hij had waargenomen in Achttienhoven met betrekking tot de „St. Maartensdijk”, die op oude kaarten vanaf het kerkje in noordelijke richting loopt. Hij had aan houtresten en grondverkleuringen kunnen constateren, dat er inderdaad een soort voetpad of weg van ronde houtstammetjes naar het noorden was geweest.

Vermoedelijk dateren dus kerkje en parochie uit een tijd, dat de Mye nog geen grens tussen Utrecht en Holland was.

Na verschillende telefoontjes kwam ik onder meer terecht bij de machinist van de Gemene Boezem van Zegveld, Zegveldbroek en Achttienhoven, de heer Van der Zaan, die mij vertelde zelf bij het graven van die wetering te hebben meegewerkt. In opdracht van de heer Arnts werden ook hier scherven verzameld uit de vers afgesneden kanten. Ze waren grijs en ongeglazuurd als die in Zegveldbroek, maar een enkele had ook een miniem spoortje glazuur. Ook werden er gevonden met de kleur geel-oranje (buffkleur), die ik in Zegveldbroek niet aangetroffen heb en tenslotte waren er ook met een vrij donker roodachtige kleur (Romeins? terra cotta?).

De scherven kwamen in minder grote aantallen voor als in Zegveldbroek en in het meest oostelijke gedeelte van de weteringbermen werden in het geheel geen scherven aangetroffen. Wellicht was men hier niet in de nabijheid van de Oude Mye. De vraag die nog overblijft is: tot hoe ver strekte de bewoning langs de Oude Mye in de polder Zegveld zich uit in oostelijke richting? Voor een belangrijk deel ligt de Oude Mye hier als een kronkelend slootje (restwater) om de Es- of Nesgronden heen, die later onder de naam binnen-es in de polder Zegveld zijn opgenomen.

Helaas is de heer Arnts kort daarna overleden en ik heb de scherven, die in de werkkeet gebracht werden, niet meer kunnen achterhalen; waarschijnlijk zijn ze weggegooid of anderszins te niet gegaan.

### Slotconclusie

Duidelijk is nu wel, dat de bewoning langs de grote kromming van de Oude Mye als één geheel moet worden gezien en wel vanaf een punt aan de Oude Mye ongeveer achter de Zegveldse kerk, in westelijke

richting tot aan of niet ver van het punt, waar de Oude Mye door de Gemeenlandskade wordt afgesloten. Deze bewoning dateert dus minstens uit een tijd, waarin de scherven te plaatsen zijn en is later verlegd naar waar thans de plaats van de boerderijen is. De veronderstelling, dat Zegvelderbroek vanuit Zegveld zou zijn ontgonnen is daarom niet houdbaar<sup>1)</sup>. Nog afgezien hiervan is deze veronderstelling ook in strijd met de waterstaatkundige logica, omdat eerst een hoger gelegen gebied in gebruik wordt genomen (slootjes uitzetten) en daarna het lagere. Zegvelderbroek was tot ca. 1750 hoger dan Zegveld<sup>2)</sup>; de structuur van de grond in het westelijk deel van de polder Zegveld sluit hier min of meer op aan: slapper veen en oorspronkelijk hoger, maar thans lager door sterkere inklinking. De kerk werd mee verplaatst en bevindt zich ongeveer daar waar hij nu is gelegen. Hoogstwaarschijnlijk zal toen ook de Zegveldse wetering tot stand gebracht zijn, ongeveer in het midden van de percelen en dwars door de reeds bestaande sloten heen. De sloten zijn daar primair, de wetering is secundair (vgl. een spoorlijn).

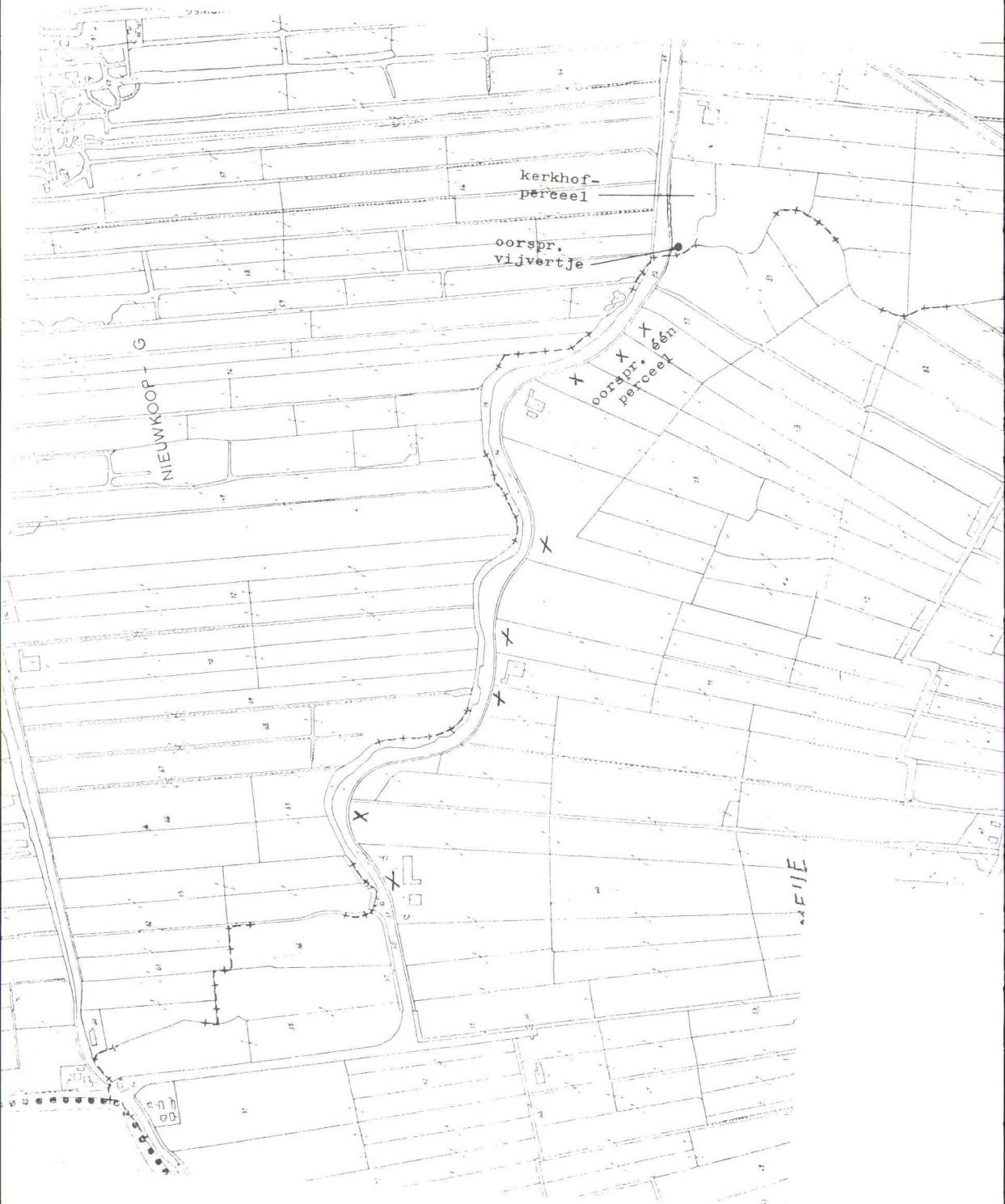
### Zakjes met aardewerk, gevonden langs de Oude Mye aan de kant van Zegvelderbroek.

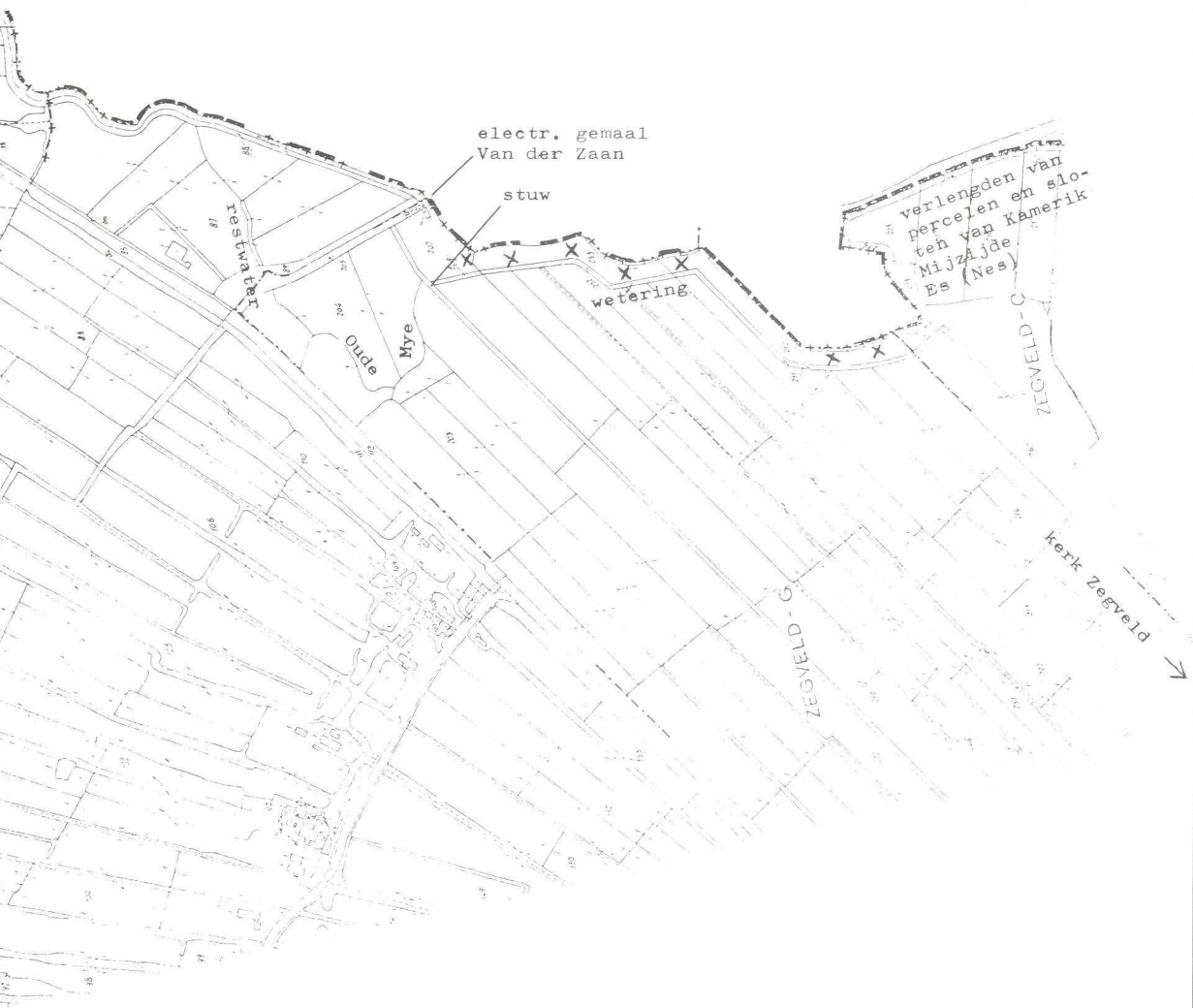
Archeoloog H. Sarfatij heeft de scherven als volgt gesorteerd:

1. Kogelpotjes naar Paffrath model; lokale imitatie.  
Niet zo hard (oven niet zo heet).  
Niet zo schilferig.  
Niet de glans.
2. Recent steengoed Rijnland.
3. Gedeeltelijk Romeins; gedeeltelijk misschien Romeins.
4. Limburgs 12e eeuw (op kaartje bij de scherven).  
Op de envelop: Limburgs? (Schinveld en Brunssum)?  
5 scherven van één pot; licht, hard, dunwandig.
5. Paffrath laat 12e eeuw; kogelpotjes uit het Rijnland.  
Handgevormde buik en gedraaide rand; dakpanvormige rand.  
Hardgebakken en wit en schilferig op de scherf; metaalglans op de buitenzijde
6. Resten diverse wandscherven.
7. 13e eeuw. Rijnlands; vroeg steengoed.
8. Kogelpotjes naar Paffrath model; lokale imitatie; niet zo hard en schilferig; niet de glans (oven niet zo heet).
9. Ondetermineerbaar.
10. Grotere lokale kogelpot; geheel handgevormd; komt voor van de 9e tot de 14e eeuw; huisindustrie; slecht materiaal; koken; soms met „Besenstrich”-muster, aangebracht ter versiering met vingers of borstel.
11. Aardewerk uit Andenne in het Maasgebied. Vervaardigd en geëxporteerd van de 11e eeuw tot midden 14e eeuw.  
Fijner; andere klei; andere vorm. Drie bodemscherven van voorraadpotten of schenkkannen; geheel gedraaid; met glazuur; eind 12e eeuw.
12. Pingsdorf (Rijnland): eind 12e eeuw.

#### Noten:

- 1) H. van der Linden, De Cope bl. 289-290 (diss. Utrecht 1955).
- 2) C.J. van Doorn, Het Oude Miland en zijn Waterstaatkundige ontwikkeling bl. 148-149 (diss. Utrecht 1940).





X X X = schervenvondsten

+ - + - + - = grens voormalige waterschappen Zegveldebroek en Achttienhoven, tevens grens Zuid-Holland en Utrecht (Oude Mye)